

تحلیل تحولات جاری سوریه، آینده جبهه مقاومت و رویکرد ایران



در پی تحولات اخیر در سوریه و سقوط حکومت بشار اسد، آینده این کشور با چالش‌ها و فرصت‌های جدیدی روبروست. تحلیل جامع و دقیقی از این تحولات و سناریوهای محتمل برای آینده سوریه، می‌تواند به درک بهتر از وضعیت کنونی و پیش‌بینی مسیرهای پیش‌رو کمک کند. سوریه در حمایت از محور مقاومت در برابر زیاده خواهی آمریکا، اسرائیل و غرب اقدامات مهمی طی سالیان حکومت خاندان اسد داشت، اقداماتی چون: حمایت از انقلاب اسلامی در زمان حمله صدام به ایران؛ تحمل محاصره اقتصادی و مقابله با جنگ ویرانگر تحمیلی داعش و صهیونیست‌ها به دلیل عدم توافق با غرب؛ حفظ کشور علیرغم غارت بیش از ۸۰ درصد نفت سوریه توسط آمریکا و تخریب بسیاری از زیرساخت‌های مهم کشور توسط داعش، آمریکا و صهیونیست‌ها؛ پشتیبانی از جبهه مقاومت در حمله صهیونیست‌ها به غزه و لبنان و پذیرایی مناسب از آوارگان لبنانی؛ همکاری با ایران و گروه‌های مقاومت در مقابله با داعش و حفاظت از حرم‌های مطهر؛ دادن فرصت‌های اقتصادی برای ایران علیرغم عدم استفاده از این فرصت‌ها؛ حمایت از شیعیان سوریه و.. که شاید یکی از اصلی ترین دلایل سقوط بشار اسد هم، همین انتقام‌گیری همه بازیگران پشت صحنه و حامیان جولانی علی الخصوص ترکیه، آمریکا، اسرائیل و غرب و برخی کشورهای شناخته شده عربی، از حکومت اسد به خاطر همین نقاط باشد. اما در این راستا و گذشته از این اتقام گیری، بررسی دلایل سقوط نظام بشار اسد و تحلیل

آینده جبهه مقاومت، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

دلایل سقوط نظام بشار اسد

عبرت نگرفتن از حوادث سال ۲۰۱۱: بشار اسد و دولت او نتوانستند از تجربیات و درس‌های حمله داعش به سوریه در سال ۲۰۱۱ بهره‌برداری کنند و تغییرات لازم را اعمال کنند.

گوش ندادن به توصیه‌های خیرخواهانی از جمله جمهوری اسلامی ایران: بشار اسد به توصیه‌های ایران در مورد تغییر نحوه رفتار با شهروندان و ایجاد تغییرات فرهنگی و اجتماعی گسترده متناسب با مردم سالاری دینی توجه نکرد.

عدم ایجاد بسترهای لازم برای قراردادهای اقتصادی با شرکای قدرتمند: دولت سوریه نتوانست قراردادهای اقتصادی جدی با کشورهایی مانند چین، روسیه و ایران منعقد کند و از این طریق بسترهای لازم برای توسعه اقتصادی و ایجاد رفاه و آسایش نسبی برای مردمش را فراهم کند.

اعتماد به وعده‌های غرب و آمریکا: بشار اسد به وعده‌های غرب و آمریکا و برخی کشورهای عربی در خصوص حمایت از نظام او در صورت کاهش نقش ایران و روسیه در سوریه اعتماد کرد، که این اعتماد نادرست بود.

خیانت‌های داخلی: برخی از مسئولین و ارتش سوریه به دلیل مسائل مختلفی از جمله رشوه گرفتن و شرایط پرداخت حقوق پایین و ... ، به دولت خیانت کردند.

فاصله گرفتن بشار اسد از مردم: بشار اسد نتوانست ارتباط نزدیکی با مردم برقرار کند و حضور و سخنرانی‌های دائمی با آنها نداشت، برخلاف رهبرانی مانند فیدل کاسترو و امام خمینی و مقام معظم رهبری.

اعتماد به وعده‌های طرف‌های میانه‌جی: بشار اسد به وعده‌های طرف‌های میانه‌جی مبنی بر عدم تحرکات ضد حکومت مرکزی از جانب گروه‌های معارض مورد حمایت ترکیه اعتماد کرد.

عدم ایجاد تغییرات بنیادین در اندیشه و عقاید مردم و نیروهای نظامی: دولت سوریه نتوانست تغییرات

بنیادین در اندیشه و عقاید مردم و نیروهای نظامی و اطلاعاتی به سمت اسلام ناب محمدی انقلابی و جهادی ایجاد کند و آنها را در اندیشه‌های بعثی و مادی نگه داشت.

نداشتن رسانه و جریان رسانه‌ای قوی؛ نداشتن رسانه و جریان رسانه‌ای قوی بود که بتواند با هجمه رسانه‌ای علیه نظام سوریه مقابله کند در این سقوط تاثیرگذار بود. در حالی که مخالفان و دشمنان نظام از رسانه‌های قدرتمند و تاثیرگذار برای انتشار اخبار و اطلاعات خود بهره می‌بردند، دولت سوریه نتوانست به طور موثر از رسانه‌ها برای دفاع از خود و تبیین مواضعش استفاده کند. این ضعف رسانه‌ای باعث شد تا افکار عمومی و قشر خاکستری جامعه به سمت مخالفان نظام متمایل شود و حمایت مردمی از دولت کاهش یابد.

عدم توجه کافی به نیروهای بسیج مردمی (الدفاع الوطني): برخلاف بسیج ایران، حشد الشعبی عراق و بسیج مردمی یمن، دولت سوریه نتوانست به طور کافی به نیروهای بسیج مردمی (الدفاع الوطني) توجه کند و از پتانسیل این نیروها برای مقابله با تهدیدات داخلی و خارجی بهره‌برداری کند. این عدم توجه و عنایت کافی به نیروهای بسیج مردمی باعث شد تا این نیروها نتوانند به طور موثر در حفظ امنیت و ثبات کشور نقش ایفا کنند و در نتیجه، نظام بشار اسد نتوانست در برابر فشارها و تهدیدات مقاومت کند.

آینده جبهه مقاومت

تفکر جبهه مقاومت: جبهه مقاومت یک تفکر برخاسته از اندیشه‌های ناب اسلامی است و حد و مرز جغرافیایی و مذهبی نمی‌شناسد. در نتیجه، حتی با سقوط حکومت مرکزی در دمشق، تهدیدات علیه اسرائیل همچنان وجود دارد.

ابتکار عمل جبهه مقاومت: جبهه مقاومت محدود به سوریه نیست و عقبه‌های آن در یمن و غزه بدون دسترسی زمینی مشغول فعالیت هستند. همچنین، مقاومت لبنان با توانمندی‌های حاصل شده می‌تواند نیازهای نظامی و تدارکاتی خود را تامین کرده و حتی به سایر اعضای جبهه مقاومت هم ادوات سخت و نرم صادر کند.

حضور فعال گروه‌های جدید: در میان گروه‌های فعال مسلط شده بر دمشق، چهره‌ها و جریان‌هایی وجود دارند که خواهان حضور فعال در عرصه آزادسازی قدس هستند و با تجاوزات رژیم صهیونیستی به مرزهای زمینی و هوایی سوریه مخالفانند. این ممکن است به تشکیل جبهه جدیدی از مقاومت با تمایلات

فزاینده‌تر برای مبارزه با دشمن صهیونیستی منجر شود.

آینده سوریه پس از روی کار آمدن جریان جدید

سناریوی اول: بهترین‌ها برای سوریه

❖ برقراری امنیت و جلوگیری از افراط‌گرایی: اگر جریان جدید بتواند امنیت را در سراسر سوریه برقرار کند و از افراط‌گرایی جلوگیری کند، این امر می‌تواند به کاهش ناراضی‌های مردم و طوائف قومی و مذهبی منجر شود.

❖ ممانعت از دخالت‌های غرب و آمریکا: جلوگیری از دخالت‌های غرب و آمریکا در امور داخلی سوریه می‌تواند به حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور کمک کند.

❖ قطع دست غارتگران منابع سوریه: جلوگیری از غارت منابع نفت و گاز سوریه و سایر معادن و منابع ملی توسط غارتگران فعلی می‌تواند به بهبود وضعیت اقتصادی کشور کمک کند.

❖ مراقبت از حدود و ثغور سرزمین سوریه: حفاظت از مرزهای سوریه، به ویژه در مقابل دشمن صهیونیستی، می‌تواند به تقویت امنیت ملی کشور کمک کند.

❖ باز کردن آغوش به کشورهای دوست: همکاری با کشورهای دوست در زمان سختی‌ها و ایجاد حرکت اقتصادی فعال می‌تواند به رفاه مردم کمک کند. آنها در تحلیل‌هایشان در تعامل با کشورها باید به این نکته توجه ویژه داشته باشند که محور مقاومت شیعی برای سنی‌های غزه - که همکیشان مذهبی جریان به قدرت رسیده در سوریه اند- تا آخرین نفس ایستادند و حتی رهبرانی چون سید حسن نصرانی و فرماندهان لبنانی و ایرانی در راه اسلام و دفاع از آرمان فلسطین و جان ساکنین غزه جان خود را فدا کردند؛ نسبت به اسرائیلی که ده‌ها هزار سنی را قتل عام کرده و میکند، قابل مقایسه نیست.

❖ آغاز نهضت ساخت کشور: شروع پروژه‌های ساخت مسکن و احیای شهرک‌های صنعتی و بنادر می‌تواند به توسعه اقتصادی و ایجاد اشتغال کمک کند.

❖ اصلاح فسادهای موجود در سیستم اداری و قضایی: ادامه کار برای کارمندان و نهادهای حاکمیتی و اصلاح فسادهای موجود می‌تواند به بهبود عملکرد دولت کمک کند.

♦ ترویج اسلام اصیل محمدی: کار ویژه بر روی افکار مردم، به ویژه نوجوانان و جوانان، در جهت مقابله با افراط‌گرایی و ترویج اسلام اصیل محمدی که ظلم نمی‌کند و ظلم را نمی‌پذیرد، می‌تواند به ایجاد جامعه‌ای پایدار و عادلانه کمک کند.

♦ توسعه توریسم و گردشگری: بها دادن ویژه به توریسم و گردشگری سیاحتی، دینی و تاریخی می‌تواند به عنوان یک منبع درآمد نقد و با سود بالا به اقتصاد سوریه کمک کند.

سناریوی دوم: بدترین‌ها برای سوریه

اگر جریان جدید نتواند به موارد فوق عمل کند و به دخالت‌های غرب و آمریکا، غارت منابع توسط غارتگران، و نقشه تجزیه و غارت سوریه توسط آمریکا، رژیم صهیونیستی و ترکیه اعتراض نشود و جلوی آن گرفته نشود، خطر لیبیایی شدن سوریه و روی کار آمدن جریان‌های تکفیری و ویرانی بیش‌ازپیش کشور وجود دارد که هم برای خود سوریه ویرانگر خواهی بود و هم برای کشورهای مجاور و هم کشورهای اروپایی و غربی که ریشه فتنه و تکفیری‌گرایی را در خاورمیانه با ایجاد القاعده، داعش و امثال آن کاشتند.

نحوه تعامل جمهوری اسلامی ایران با سوریه جدید

با توجه به تحولات اخیر در سوریه و سقوط حکومت بشار اسد، جمهوری اسلامی ایران باید همچون گذشته با توجه به سه اصل حاکم بر سیاست خارجی کشور یعنی (عزت، حکمت و مصلحت)، و همچنین بیانیه اخیر وزارت امور خارجه، رویکردی جامع و متعادل در تعامل با سوریه جدید اتخاذ کند. این رویکرد می‌تواند به حفظ وحدت و حاکمیت ملی سوریه، پایان درگیری‌های نظامی تا حدی مطلوب، حمایت از سازوکارهای بین‌المللی، تأمین امنیت و حفظ حرمت اماکن مقدس، تقویت روابط دوستانه و همکاری‌های اقتصادی، و رایزنی با طرف‌های اثرگذار منطقه‌ای و بین‌المللی کمک کند. در این راستا، نکات زیر می‌تواند به عنوان نقشه راهی برای نحوه تعامل ایران با سوریه جدید موردتوجه قرار گیرد:

احترام به وحدت و حاکمیت ملی سوریه

حفظ تمامیت ارضی سوریه: باید بر اهمیت حفظ تمامیت ارضی سوریه تأکید و از هرگونه تلاش برای تجزیه این کشور جلوگیری کرد.

حمایت از تصمیم‌گیری مردم سوریه: باید از حق تعیین سرنوشت مردم سوریه حمایت کرد. همچنین ایران

تأکید کند که آینده سوریه باید توسط خود مردم این کشور بدون مداخله خارجی تعیین شود.

پایان درگیری‌های نظامی و شروع گفت‌وگوهای ملی

تشویق به گفت‌وگوهای ملی: باید از شروع گفت‌وگوهای ملی با مشارکت همه طیف‌های جامعه سوریه حمایت کرد تا یک حاکمیت فراگیر و نماینده همه مردم سوریه تشکیل شود.

ممانعت از اقدامات تروریستی: ایران باید به تلاش‌های خود برای ممانعت از اقدامات تروریستی در سوریه ادامه دهد و با همکاری دوستان سوریه از هرگونه فعالیت تروریستی جلوگیری کند.

حمایت از سازوکارهای بین‌المللی

حمایت از قطعنامه ۲۲۵۴ سازمان ملل متحد: ایران باید همچنان از سازوکارهای بین‌المللی با محوریت قطعنامه ۲۲۵۴ سازمان ملل متحد برای پیگیری روند سیاسی در سوریه حمایت کند و به تعامل سازنده با سازمان ملل متحد ادامه دهد.

تأمین امنیت و حفظ حرمت اماکن مقدس

تأمین امنیت همه شهروندان سوری: باید به تلاش‌ها برای تأمین امنیت همه شهروندان سوری و اتباع سایر کشورها ادامه داده شود.

حفظ حرمت اماکن مقدس مذهبی: ایران بر اهمیت حفظ حرمت اماکن مقدس مذهبی تأکید داشته و خواهان جلوگیری از هرگونه تعرض به این اماکن است.

تقویت روابط دوستانه و همکاری‌های اقتصادی

تقویت روابط دوستانه: ایران باید به تقویت روابط دوستانه و دیرینه خود با سوریه ادامه دهد و از هرگونه تلاش برای تضعیف این روابط جلوگیری کند.

همکاری‌های اقتصادی: ادامه دادن به همکاری‌های اقتصادی با سوریه و روند بازسازی و توسعه اقتصادی این کشور می‌تواند یکی از اقدامات ایران باشد.

رایزنی با طرف‌های اثرگذار منطقه‌ای و بین‌المللی

رایزنی با طرف‌های اثرگذار: باید رایزنی‌های با همه طرف‌های اثرگذار به‌ویژه در منطقه ادامه داشته باشد تا به استقرار امنیت و ثبات در سوریه کمک کند. رصد دقیق تحولات: جمهوری اسلامی ایران باید تحولات سوریه و منطقه را به‌دقت رصد کند و با درنظرگرفتن رفتار و عملکردهای بازیگران مؤثر، رویکردها و مواضع متناسب را اتخاذ کند.

محسن مدنی نژاد

پژوهشگاه مطالعات تقریبی

۱۴۰۳-۰۹-۱۹

منبع: <https://ir.taqribstudies/>